

Ingen revolution uden kvinder

Socialistisk Arbejderpartis 7. ordinære kongres i juni 1987 vedtog en kvindepolitisk resolution, der skal være grundlaget for partiets kvindearbejde. Kongressen besluttede også at udsende resolutionen som et offentligt diskussionsdokument, for at SAP sammen med andre kan diskutere kvindepolitiske spørgsmål, så vi i fællesskab kan rejse kvindekrav og bekæmpe kvindeundertrykkelsen.

Ingen revolution uden kvinder

INDHOLD:

Kapitel I

Ingen revolution uden kvinder

side 3

Kapitel II

80'ernes kvinder i Danmark

side 5'

Kapitel III

Kvindekamp i 80'erne

side 15

Kapitel IV

Perspektiverne for kvindekampen

side 18

Kapitel V

Intern organisering af de kvindepolitiske opgaver

side 21

Arbejderparti har verdenskongres-reso-

Socialistisk ikke siden
lutionen, "Socialisme og Kvinder-
nes Frigørelse", fra 1979, kollek-
tivt diskuteret kvindernes situa-
tion. Og i samme periode har vi
set, hvordan den organiserede
kvindebevægelse er gået i opløn-
ning, kvindernes kamp mod un-
dertrykkelsen tager andre former,
og den borgerlige regering angri-
ber en række områder, der fun-
damentalt berører kvinders livssi-
tuation, uden at vi har været i
stand til at tage initiativer til
forsvar for kvindene.

Det er sandt, at med opløn-
gen af den organiserede kvinde-
bevægelse blev det sværere for os
at fastholde en aktiv og udad-
vendt kvindepolitisk linje, da vi
ikke længere havde det forum,
som rødstrømpebevægelsen ud-
gjorde, til kollektivt at diskutere
og fremlægge vores perspektiver
for enhedsaktioner. Og vi var ikke
i stand til at overføre vores
erfaringer til eksempelvis fagbe-
vægelsen.

Vi har længe været bevidste
om den mangel i vores politik-ud-
vikling og i vores interne parti-liv, -
at vi ikke længere diskuterede
vores svar på den undertrykkelse,
der finder sted af kvinder. Vi har
ikke i vores presse eller i andre
medier været i stand til at deltage i
de diskussioner, der har været
om angrebene på kvinderne, den
nye udvikling inden for gentekno-
logi, reproduktion osv. Ligeledes
har vi stiltiende accepteret, at
kvinder i SAP ikke ønsker/orker
at sidde i ledelser, at nogle kvinder
har meldt sig ud på grund af
manglen på en kvindepolitik, og
at andre stille er skredet uden på
noget tidspunkt at have været or-
dentligt integreret.

Vi ønsker derfor med denne
resolution igen at føre kvindepoli-
tikken ind i SAP, og at bidrage til
den offentlige debat med vores
perspektiver og analyser, og igen
at spille en aktiv rolle blandt
kvinder med enhedsinitiativer, der
kan være med til at tage
kampen op mod den borgerlige
regering, og for en arbejderrege-
ring, der vil gennemføre de særlige
kvindekrav.

Med en genfeminisering af
partiet vil vi forsøge at opnå en
fælles forståelse for, hvordan vi
kollektivt løser problemerne med
at føre kvindepolitikken ind i
SAP, og også forsøger at give den
en udadvendt profil. En fælles
forståelse af kvindernes situation i
Danmark i dag, og en kollektiv
ansvarlighed for at bekæmpe alle
sider af kvindeundertrykkelsen
internt i SAP.

Kapitel I

Ingen revolution uden kvinder

Undertrykkelsen af kvinder er ikke bestemt af deres biologi, selv om mange påstår, at kvinder på grund af deres køn bedre egner sig til at passe børn og hjem. Kvinders hjerner er akkurat lige så store som mænds, og adrenalinet hos små piger løber lige så hurtigt som hos drengene, HVIS det får lov til det. Undertrykkelsen af kvinder og piger er økonomisk og social. Det er en udvikling, der går tilbage til overgangen fra før-klasesamfundet til klasesamfundet. I før-klasesamfundet - det urkommunistiske samfund - deltog begge køn i samfundets produktion og bidrog dermed til at sikre alles overlevelse. Men med overgangen til klasesamfundet, hvor der skete en stigning i arbejdsproduktiviteten, som landbrug og kvægdrift gav anledning til, og med fremkomsten af handel og håndværk, med privat tilegnelse af det voksende samfundsmæssige merprodukt, blev det muligt for nogle mennesker at berige sig af andres arbejde. Udbytning af mennesker blev indbringende, og da det kun er kvinder, der kan reproducere nye mennesker, det vil sige føde børn, hvis arbejdskraft kan udnyttes, opstod mænds erhvervelse af

kvinder som en af de økonomiske og sociale institutioner i den nye samfundsorden, der var baseret på privat ejendomsret. Kvindens sociale rolle blev husslavens og børneføderskens.

Dette var oprindelsen til familien, som den institution i klasesamfundet, der betinger og opretholder den særlige karakter af kvinders undertrykkelse som køn. Familiens form har til alle tider udviklet sig og tilpasset sig den herskende klasses behov, i takt med at produktionsmåden har ændret sig. Den nuværende kernefamilie ligner ikke familien under feudalismen. Men familie-systemet har til alle tider opfyldt de forskellige økonomiske og sociale krav til produktion og ejendomsret, som de herskende klasser har haft.

Kvinders undertrykkelse opstod altså med klasesamfundet, og den er uundværlig for opretholdelsen af dette og for kapitalismen. Derfor er kvindernes kamp mod deres undertrykkelse som køn en del af kampen mod det kapitalistiske samfund. Kvindene er både en betydningsfuld del af arbejderklassen, og de er en magtfuld alliance-partner.

Det betyder, at uden kvindernes aktive deltagelse i kampen for socialismen kan arbejderklassen ikke gennemføre revolutionen. Og på den anden side betyder det også, at kvindeundertrykkelsen først kan bringes endeligt til ophør i et socialistisk samfund. Kvinders aktive deltagelse i kampen for et andet samfund, eller for at ændre nuværende forhold, er ikke fremtidsvisoner. Kvinder har i mange år kæmpet mod undertrykkelsen, mod reaktionære regeringer og diktaturer, mod arbejdsgivere og nedskæringer. I Nicaragua udgjorde kvindene en betydelig del af kampen mod Somoza-diktaturet. I Chile i dag er det kvindene, der mere og mere åbenlyst tager del i kampen mod Pinochet, ligesom i de øvrige latimamerikanske lande, hvor mødre har trodset forskellige militærdiktaturer i deres kamp for at få at vide, hvor de tusinder af forsvundne er. I England i 1985 organiserede minarbejder-konerne sig i kampen mod Thatcher-regeringens lukninger og nedskæringer af kulminerne. I Danmark under påske-strejkene i 1985 udgjorde kvindene en betydelig kraft i organisationen af strejker og blokader. Rækken af eksempler er endeløs.

Men den socialistiske revolution sikrer ikke automatisk kvindernes frigørelse. Den giver de materielle muligheder for, at kvinderne kan deltage på lige fod med mændene i produktionen, med en socialisering af de opgaver, der i dag er kvindens i familien: bønepasning, madlavning, rengøring, tøjvask, pleje og omsorg af ældre og syge. Hvis ikke dette gennemføres, og der samtidig føres en ideologisk debat og gives støtte til kvinder i kampen mod århundreders fordomme, så er det kun en halv revolution. Og uden kvinders aktive deltagelse for gennemførelsen af den socialistiske revolution, kan arbejderklassen ikke gennemføre sin historiske opgave.

Alle kvinder er undertrykte, uanset klassetilhørsforhold, selv om konsekvenserne er forskellige. Det nye lag af kvindelige direktører, værkførere osv. har ikke de samme interesser som den u-faglærte kvinde, selv om de begge er undertrykte på grund af deres

køn. Men især småborgerskabets kvinder kan udgøre en vigtig alliancepartner for arbejderklassen i kampen mod undertrykkelsen af kvinderne - og dermed også i kampen for et andet samfund. Men det er først og fremmest arbejderkvinderne, der vil kunne føre kampen til dens endelige sejr, og derfor er det af afgørende betydning at kampen for de krav, der er med til at fjerne undertrykkelsen af kvinder bliver en del af hele arbejderbevægelsens grundlag.

Arbejderklassen er i dag splittet i mænd og kvinder. Der betales ikke lige løn, ligesom der er bestemte arbejdsområder, der er forbeholdt mænd. Den underbetalte kvindelige arbejdskraft bliver brugt af kapitalisterne både for at få så megen profit som muligt og som løntrykker-reserve. Derfor ønsker mange mænd ikke, at kvinderne skal trænge ind på deres områder, da det kan betyde en sænkning af lønnen. Arbejderbevægelsen kan kun overvinde

dette ved at støtte kvinderne i deres kampe for ligeløn, ved at bekæmpe sexismen i alle dens former, det være sig lige fra beskyldninger om, at kvinder ikke tager sig nok af hus og hjem, når de har arbejde eller deltager i faglige aktiviteter, til mandschauvinistisk optræden over for kvindelige kolleger.

Det revolutionære partis opgave er at mobilisere kvinderne sammen med den øvrige arbejderklasse til et brud med borgerskabet og alle former for klasse-samarbejde. Det er vores opgave at tilvejebringe et lederskab, der kan uddanne de arbejdende masser, og herunder alle de kvinder der kæmper mod deres undertrykkelse, i et klassekampsperspektiv gennem aktion og propaganda. Og det gør vi kun ved, at kampen for kvindefrigørelsen er en del af vores eget program, og ved at rekruttere kvinder til vores parti, så mænd og kvinder på lige fod kan deltage i kampen for det socialistiske samfund.

Kapitel 2

80'ernes kvinder i Danmark

1. Kvinders ansvar for børn og hjem

Siden 1960'erne er kvindenes andel af arbejdsmarkedet steget, og denne tendens ser ikke ud til at stoppe. Dels baserer mange familier sig i dag på to indtægter, dels er der flere og flere kvinder der lever alene og dermed også har forsørger-pligten over for børnene, og endelig ønsker kvinderne i dag ikke at gå hjemme og udelukkende varetage pasningen af familien. De ønsker job, uddanne, daglig kontakt med andre end mand og børn, og økonomisk uafhængighed. 70'ernes kvindebevægelse formåede at sætte sit præg på 80'ernes kvinders liv.

Men - til trods for kvindernes integration i alle dele af samfundet, så er det stadig kvinderne, der har hovedansvaret for udførelsen af arbejdet i hjemmet. Det er hende, der udfører det gratis arbejde her: pasning af børnene,

omsorg for gamle og syge, madlavning, vask, rengøring, kærlige ord og sammenhold på hele familien - det er hverdagen for de 1.3 millioner kvinder, der foruden de opgaver også har betalt lønarbejde.

Uanset hvor meget 'super-mødrene' slider i det, er der en modsætning mellem hendes lønede arbejde og nødvendigheden af at udføre det ulønnede arbejde i hjemmet, først og fremmest børnepasning og opdragelse. Så når kapitalisterne har brug for kvinderne på arbejdsmarkedet, er staten tvunget til at støtte familierne og sikre nogle af de økonomiske og sociale funktioner som børnepasning og opdragelse. Dette sker især i tider med opgang for kapitalen, hvor der som helhed er råd til at betale for ydelser, der ellers leveres gratis af kvinderne. Men den sociale service er dyrere end kvindens ulønnede husarbejde, og den bruger en del af den merværdi som ellers

ville være brugt af kapital-ejerne. Så selv om der stadig er brug for kvinderne på arbejdsmarkedet, som en billig og fleksibel arbejdskraft, så lægger stat og kommuner mere og mere af betalingen for pasningen af børnene tilbage i familierne, og dermed forringes reallønnen. Og der indføres børnepasningscirkulære, hvor kvinder skal bevise, at de har en institutionsplads for fortsat at kunne modtage arbejdsløshedsunderstøttelse.

Regeringens, amternes og kommunernes moderniseringsplaner, som er et pæner ord for privatisering, dækker over en tilbagelægning af de sociale servicefunktioner til familierne: de ældre skal blive i deres lejligheder, så der spares plejehjemspladser, indførelse af skole-fritidsordninger, så fritidshjemspladser spares, oprettelse af børnepasningsmuligheder i lokalområderne, så arbejdsløse kvinder selv kan deltage

i pasningen af andres og egne børn, "forældrebetaling" som er et tilbud om at gå hjemme i de første af barnets år mod en ringe betaling.

Disse tiltag er med til at gøre kvinders dobbeltarbejde tungere, og det er samtidig et angreb på de personalegrupper, der varetager disse opgaver, angreb på deres løn og arbejdsforhold, og deres beskæftigelse i det hele taget. Det er fagbevægelsens opgave sammen med kvinder og børnefamilierne at forhindre disse nedskæringer.

Som en konsekvens af nedskæringspolitikken opstår der forældregrupper, der tager initiativer til oprettelse af private institutioner og skoler. Det er forståeligt, at de vil sikre deres børn rimelige forhold, men det er individuelle løsninger, hvor vi i stedet kollektivt rejser kravet om gode og billige daginstitutioner til alle børn.

Mange forældre arbejder i dag på skiftehold. Kun skiftehold, som er nødvendigt - som hospitaler, offentlige transportmidler osv. - skal opretholdes. Alt andet skiftehold skal afskaffes. Men ingen skal være forhindret i at beholde sit arbejde, fordi der ikke er ordentlige pasningsmuligheder for børnene. Kravet er derfor også døgnåbne institutioner.

I de senere år er barselsorloven blevet udvidet, og den omfatter nu også mændene. Men det er ikke en barselsorlov på fuld løn, og da det stadig er manden, der har den højeste indtægt, er en del familier af økonomiske grunde tvunget til at "vælge", at kvinden bruger hele barselsorloven. Vi går derfor ind for fuld løn under barselsorlov. Og det samme gælder den periode, kvinder er sygemeldt under graviditeten.

Mange af de opgaver, kvinderne i dag varetager i hjemmene, kunne med lethed varetages af samfundet: Vaskerier, hvor man afleverede sit tøj om morgenen og hentede det igen om aftenen, restauranter i boligområderne, hvor man kunne spise billigt og sundt, i stedet for de dyre grillbarer, som mange benytter sig af i den stressede hverdag. Madordninger i skoler og fritidshjem.

Samfundsøkonomisk vil disse ordninger ikke være dyrere, end når hver familie skal have sin egen vaskemaskine, opvaskemaskine osv.

2. Kvinder på arbejdsmarkedet

I 1983 var der 2.6 millioner kvinder i Danmark, og heraf var halvdelen tilknyttet arbejdsmarkedet. Af den halvdel, der var uden for arbejdsstyrken, var godt en million ikke erhvervsaktive, fordi de var børn, unge under uddannelse eller ældre modtagere af pension eller efterløn. En kvart million kvinder var hjemmearbejdende. De 1.3 million kvinder på arbejdsmarkedet fordelte sig således:

Fuldtidsbeskæftigede:	700.000
Deltidsbeskæftigede:	300.000
Egen virksomhed:	100.000
Arbejdsløse:	130.000

Procenten af erhvervsaktive kvinder steg således fra 1973, hvor den var 54 procent til 65 procent i 1983 - heri er medregnet de arbejdsløse kvinder, der er medlemmer af en A-kasse.

I de kommende år regner man med, at den kvindelige arbejdsstyrke vil vokse med 150.000 frem til år 2.000, og den forventes at udgøre tre fjerdedele af den samlede stigning. I den forbindelse skal det bemærkes, at tilgangen vil bestå af et stort antal relativt godt uddannede yngre kvinder, mens afgangene vil bestå af et begrænset antal relativt ældre ufaglærte kvinder. Kvindernes samlede andel af arbejdsstyrken var i 1983 på 45 procent.

Men kvindernes andel inden for de forskellige områder er meget forskellig. 80 procent af alle kvinder, der har arbejde, er placeret inden for følgende områder: Handel og kontor, Pleje og omsorg, Køkken og kantine og Rengøring. 10 procent af kvinderne i arbejde er placeret inden for industrien. Dette har selvfølgelig stor betydning, når vi ser på hvad det er for erhverv, der ekspanderer, som for eksempel jern- og metalindustrien, hvor kun 3 procent af kvinderne er beskæftiget.

I 1973 fik kvinderne formelt ligestilling, men den har aldrig været reel. Dels er der det traditionelle kvindearbejde, som er langt dåligere lønnet end 'mandearbejdet'. En faglært uddannelse inden for jern og metal giver mere i løn end en uddannelse af samme længde til pædagog. Og på fabrikkerne er det kvinderne, der er blevet siddende ved det monotone samlebåndsarbejde, som bliver lønnet dåligere. Men også den splittede fagbevægelse har været med til at øge forskellene på lønningerne. Når der på en arbejdsplads findes mange forskellige fagforeninger, der skal forhandle løn, udnytter arbejdsgiverne dette til at sætte arbejderne op mod hinanden. Og det er kvinderne, der er blevet taberne. Det er dem, der får de mindste lønforhøjelser. På den måde bruges den kvindelige arbejdskraft til at holde lønningerne nede.

Det er ikke lykkedes den borgerlige regering at jage kvinderne tilbage til kølgryderne, og spørgsmålet er også om det reelt er det, de ønsker. Det er først og fremmest Kristeligt Folkeparti, der har ført kampagne for, at kvinderne skulle blive hjemme og tage sig af børnene, og at kvindernes udearbejde skulle være årsag til stigende ungdomskriminalitet og hærværk! Men de store borgerlige partier, som for eksempel de konservative, der i langt højere grad tjener kapita-

lens interesser, har set betydningen af, at kvinderne bliver på arbejdsmarkedet. Den kvindelige arbejdskraft er en arbejdskraftreserve, fordi kapitalen kan trække kvinderne ind, når de havde brug for dem, og smide dem ud, når der ikke mere var brug for dem. Det så vi efter begge verdenskrige. Men i dag bruges kvinden som arbejdskraftreserve på en anden måde: antallet af arbejdsløse kvinder er langt større end antallet af arbejdsløse mænd, deltidsarbejdet udføres stort set kun af kvinder, den ny teknologi bruges til omorganisering af arbejdet, hvilket betyder en yderligere arbejdsdeling mellem mande- og kvinde-jobs, og dermed større muligheder for at sænke kvindenes lønninger og øge profitterne. Overalt i industrien indføres der bonus og merit-vurderingssystemer, hvor det først og fremmest bliver værkførerens skøn af den enkelte kvinde, der kommer til at afgøre hendes løn, og den fleksible arbejdstid bruges både til at holde kvinderne væk fra de højt betalte mandejobs, og til at tvinge

hende til at arbejde på alle tider af døgnet for en ussel løn.

(Tallene er hentet fra "Arbejdsmarkedet og Arbejdsmarkedspolitik, oktober 1985, Arbejdsministeriet").

3. Deltid og fleksibel arbejdstid

Godt og vel en trediedel af den kvindelige arbejdsstyrke er deltidsarbejdende. Eller sagt på en anden måde - 90 procent af alt deltidsarbejde udføres af kvinder. Det er de store ufaglærte kvindeforbund, der har størstedelen af de deltidsansatte kvinder: Kvindeligt Arbejderforbund, Husligt Arbejderforbund og HK. Det betyder, at det er de kvinder, der har den ringeste eller slet ingen uddannelse, der også har den dårligste tilknytning til arbejdsmarkedet, og dårligst mulighed for at klare sig selv økonomisk. Deltidsarbejdet fastholder såvel kvinden som manden i det traditionelle kønsrollemønster, og skal netop forstås ud fra kvinders dobbeltarbejde.

Det er klart i arbejdsgivernes interesse at udbygge deltidsarbejdet, da det betyder en mere effektiv udnyttelse af den enkelte og således også af produktionsapparatet. En deltidsarbejdende skal ikke have så mange pauser eller faciliteter, så gode kantineforhold som fuldtidsarbejdende. Deltidsansatte skal ikke have fri for at gå til læge, og de arbejder mere effektivt i det antal timer, de er der.

Samfundsøkonomisk er det også en fordel, at mange kvinder har deltidsarbejde, da de så samtidig kan varetage pasningen af deres børn. Og da det i forvejen er kvinderne, der har den dårligste løn i de fleste familier, er det naturligt også hende, der skærer timetallet ned for at slippe for at betale de høje takster i daginstitutionerne.

Men deltidsarbejdet er også ofte hårdt fysisk arbejde som rengøring og hjemmehjælperarbejde. Mange kvinder er startet på fuld tid, men med årene bliver den fysiske nedslidning så stor, at de ikke kan klare et fuldtidsarbejde.

Den fleksible arbejdstid er et nyt begreb, der er indført i forbindelse med nedsættelsen af den ugentlige arbejdstid, hvor arbejdsgiverne vil have lov til at lægge arbejdstiden hvor og når, det passer dem. Men det har altid eksisteret for kvinder inden for bestemte områder. Rengøringskvinderne har arbejdet fra midt på natten, der har været eftermiddags- og aftenarbejde inden for bestemte kvinde-industrier, så børnene kunne synge med på sangen "Når min far kommer hjem, så er min mor lige gået...". Men i stedet for at forsøge at afskaffe dette, åbner den nyligt indgåede overenskomst op for yderligere muligheder for fleksibel arbejdstid.

Inden for byggefagene er der åbnet op for en voldsom udvidelse af den fleksible arbejdstid, så arbejdsgiverne kan samle udnytte sommeren til at holde på folk. I stedet kan de så holde ferie om vinteren.

De få kvinder, der i de sidste par år har fået sig kæmpet ind på dette traditionelle mandeområde,

vil nu igen skulle se sig om efter et andet arbejde, når de får børn og bliver afhængige af daginstitutionernes åbningstider.

Hjemmearbejdet er også et af de områder, der hører med under både den fleksible arbejdstid og deltidsarbejdet. Dette har ligeledes altid eksisteret inden for alle slags erhverv, og det har altid været underbetalt akkordarbejde, ingen penge ved sygdom, overtrædelse af sikkerhedsbestemmelser som for eksempel manglende udsugning hos de kvinder, der sidder og lodder for elektronikfirmaer. Men også arbejdet ved computer i sit eget hjem vil blive en af fremtidens arbejdspladser for kvinder.

Socialistisk Arbejderparti går imod deltidsarbejde og fleksibel arbejdstid af flere grunde: formålet for arbejdsgiverne er udelukkende at udnytte produktionsapparatet et hundrede procent, uden hensyntagen til den menneskelige arbejdskraft, og kun for at få så høje profiler som muligt. Det er med til at splitte arbejderne, deltidsansatte sættes op mod heltidsansatte, når de når mere på det antal timer, de er på arbejde, og der opstår ofte uenigheder mellem dag- og nat-skiftene. Arbejdsgiverne forstår at udnytte disse situationer, så arbejdsforholdene yderligere forringes. Og endelig kan ingen kvinde forsøge sig selv og sin familie med et deltidsarbejde.

Men det er ikke nok mekanisk at kræve deltidsarbejdet fjernet. Der skal først sættes en stopper for oprettelse af nye deltidsstillinger, og der skal laves en overgangsordning, der i videst muligt omfang tager hensyn til de kvinder, der i dag arbejder på deltid. Ledige deltidsstillinger skal omdannes til fuldtidsstillinger, og deltidsarbejde skal være så dyrt som muligt for arbejdsgiveren. Men først og fremmest skal den daglige arbejdstid nedsættes for både mænd og kvinder, så arbejdet bliver fordelt blandt alle.

4. Arbejdsløsheden

Den store arbejdsløshed er en af de måder arbejdsgiverne i dag udnytter kvindernes tilhørsfor-

hold til arbejdsmarkedet som arbejdskraftreserve på. Det er lettere at holde lønningerne nede, det er lettere at presse kvinderne til at arbejde over, arbejde på skiftehold, og det er lettere at få dem til at acceptere et ringe arbejdsmiljø. Og alle disse forringelser på arbejdsmarkedet har fundet sted samtidig med, at reglerne for at oppebære arbejdsløshedsunderstøttelse er blevet strammet, og understøttelsen forringet.

Disse overgreb rammer naturligvis også mændene, men mens

arbejdsløshedsprocenten for mændene har været faldende i de senere år, stiger den stø og roligt for kvinderne. Inden for de sidste 10 år er kvindernes arbejdsløshedsprocent mere end fordoblet, og de perspektiver, der er lagt for de kommende år siger, at kvinderne vil udgøre tre fjerdedele af samtlige arbejdsløse. Hertil skal så lægges, at arbejdsløsheden er fordelt på relativt få personer, hvilket betyder, at der findes en gruppe af kvinder, der bærer en meget stor del af den samlede arbejdsløshed. Det er især de ufag-

lærte kvinder, da det viser sig, at jo mere uddannelse du har, des mindre arbejdsløs er du. Men de dårligt uddannede ufaglærte kvinder og indvandrerkvinderne er dem, der bliver ramt af de asociale nedskæringer i arbejdsløshedsløvgivningen. Ingen indvandrerkvinde eller ufaglært kan nå at tage en kompetancegivende uddannelse på to år, der giver mulighed for at vælge et andet erhverv, hvor chancerne for arbejde er større. Med den nye lov indført af Schluter-regeringen i 1986, er der nu kun mulighed for et jobtilbud. Hvis man ikke dernæst selv finder sig et arbejde inden for de næste to et halvt år, vil understøttelsen blive reduceret til 70 procent, og året efter til 50 procent.

En af årsagerne til, at det især er kvinderne, der rammes af arbejdsløshed, er de nedskæringer, der finder sted inden for den offentlige sektor, især inden for social- og sundhedssektoren, hvor kvinderne udgør over 80 procent af de ansatte. I mange år er der ikke skabt nye jobs inden for disse områder, og det til trods for at ventelisterne til daginstitutionspladser vokser, og det samme sker for plejehjem og hospitaler. I stedet for at få flere kvinder i arbejde, opnormeres for eksempel antallet af børn i daginstitutionerne.

En anden stor årsag er den ny teknologi. En undersøgelse fra LO viser, at der i 1990 vil være forsvundet 70.000 arbejdspladser, som hidtil har været besat af kvinder. Med en tilgang på 100.000 kvinder frem til 1990 vil det betyde, at der skal skaffes 170.000 nye arbejdspladser, hvis ikke arbejdsløsheden skal vokse fra det niveau, den er på i dag.

Det er i dag åbenlyst, at der kan skaffes flere arbejdspladser inden for det offentlige område alene for de brugere, der allerede nu er. Men hvis vi dertil lægger de reelle behov, der er, afskaffer alle ventelister osv., vil mange flere komme i arbejde. I det sidste år har vi set et eksempel som sygeplejerskerne, der ikke afspadserede deres overarbejdstimer, fordi der ikke er nok ansatte til det daglige ræs.

Endelig skal den ny teknologi ikke komme arbejdsgiverne til gode i form af øgede profitter, men kravet må være at dele det arbejde, der er, uden lønnedgang. Selv om forbundene frem til 1990 har låst os fast i en arbejdstidsnedsættelse til kun 37 timer om ugen, så er vores hovedkrav stadig 35 timers arbejdsuge. Men målet er, at alle, der ønsker det, skal kunne få arbejde, og den daglige arbejdstid skal sættes efter dette. Når arbejdstidskravet har fået så stor en plads, som det vigtigste krav for både mænd og kvinder, skyldes det ikke kun den store arbejdsløshed, men også at de fleste mennesker i dag lever et stresset liv, blandt andet fordi tempoet på de fleste arbejdspladser er skruet urimeligt højt op. En nedsat arbejdstid er også et spørgsmål om mere fritid og mere tid til at være sammen med familie og venner.

5. Unge kvinder

De piger, der i dag vokser op og skal have uddannelse og arbejde, er udsat for meget modsatrettede indtryk. På den ene side er de vokset op med den almindelige opdragelse i skole og hjem, hvor det er drengene, der har fået lov til at udfolde sig, være kreative osv., mens de selv skulle være søde, sociale og helst lidt passive. Men samtidig er de vokset op i familier, hvor begge forældre har haft arbejde, hvor der kun har været en eller slet ingen søkende, og derfor ikke længere det samme pres med at skulle tage sig af mindre søkende. Og de fleste piger i dag stiller ikke spørgsmål ved, om de skal have uddannelse og arbejde. For dem ligger det i direkte forlængelse af, at de har set deres mødre og andre kvinders erhvervsarbejde.

Hvilket selvfølgelig ikke er i modsætning til, at de også ønsker at få mænd og børn og påtage sig alle de opgaver, der er for kvinder i en kernefamilie.

De fleste unge kvinder vælger i dag at tage en uddannelse, men det er stadig et valg inden for de traditionelle kvinde-arbejdsområder, der hvor det er sværest at få

arbejde, og hvor lønnen er dårligst. I de sidste par år har der fra Arbejdsgiverforeningen, skoler og anden offentlig side, kørt kampagner, for at unge kvinder skal vælge arbejde i de såkaldte "mandefag". De fag, som de netop ikke fik lov til at udfolde sig med i skolen, og hvor især deres fædre er meget skeptiske overfor, at deres små døtre nu skal til at have olie under neglene. Det forrykker billedet af, hvordan en rigtig kvinde skal se ud og opføre sig. Derfor går en del af kampagnen også på at selv om du er smed, så holder du stadig af at pynte dig, gå i butikker og så videre. Vi kan selvfølgelig kun støtte, at kvinder søger over i de mandsdominerede fag for at nedbryde det kønsopdelte arbejdsmarked, og i områder, som er forholdsvis bedre lønnede end i de traditionelle kvindejobs. Vi går ind for, at der tages så mange piger ind på EFG-skolerne som muligt, og at de allerede i deres skoletid får mulighed for at rode med mekanik og andre mandefag. Vi støtter, at der opretholdes rene pigehold, at de på forhånd er sikret praktikpladser, da det for mange ofte er der, den videre uddannelse stopper. Vi opfordrer kvindene til at danne rene kvindegrupper på skolerne, i lærlingeforeningerne, fagforeningerne og på arbejdspladserne.

Disse grupper er både en støtte for den enkelte, men også et sted, hvor der kan udvikles holdninger, og stilles krav til såvel uddannelsen, som til arbejdsgivere og fagforeninger. Krav, der sikrer ordentlige arbejdsforhold og så videre.

Men vi skal også være kritiske overfor de kampagner, der bliver sat igang. De er med til at aflede opmærksomheden fra, at de kun henvender sig til en ganske lille gruppe kvinder på arbejdsmarkedet, nemlig dem, som endnu har mulighed for at gå igang med en uddannelse, og ellers er beregnet for unge piger, der endnu ikke er kommet ud af skolen. Kampagnerne gør det til den enkelte kvindes eget problem at finde arbejde, og hvis hun er arbejdsløs, så er det fordi hun har valgt forkert erhverv. Men langt den største

del af de arbejdsløse kvinder har ilcke mulighed for at ændre deres erhvervssituation. Og mens Jernets Arbejdsgiverforening reklamerer for nye spændende jobs og udfordringer inden for deres område, så er 21 procent af kvinderne i Dansk Metalarbejderforbund arbejdsløse.

Men i det hele taget er de unge kvinder under 25 år hådt ramt af arbejdsløsheden. Ikke mindst udgør de unge kvinder den overvejende del af de unge, der går lige fra folkeskolen og ud i arbejdsløshed. De opnår en kun ringe eller slet ingen tilknytning til den organiserede del af arbejdsmarkedet. De har meget få muligheder for at skabe sig en egen selvstændig tilværelse. De kan vælge at blive boende hjemme hos familien, finde sig en mand til at forsørge sig, eller de ender som en del af den gruppe af kvinder, der er beskæftiget med "skjult arbejde", som sort rengøring, ung pige i huset og så videre.

6. Indvandrerkvinder

De kvinder, der i dag ligger i bunden af arbejdsmarkedet og er de mest undertrykte indenfor hjemmets fire vægge, er indvandrerkvinderne. Mange af de kvinder, der kom hertil sammen med deres familier i 70'erne fik de dåligste jobs, det dåligst betalte og mest usle arbejde, hvor sikkerhedsforholdene sjældent var i orden. Til gengæld betød det ikke noget om de kunne dansk, og ingen havde i sinde at ofre penge eller tid på dette. Hverken arbejdsgiverne, det offentlige eller de fagforeninger, hvor de blev medlemmer og på Uge fod med andre betalte deres kontingent.

Men tiderne skiftede og arbejdsløsheden steg, og den gruppe, der først kom til at betale for dette, var indvandrerkvinderne. Pludselig blev det et krav, at de skulle kunne tale dansk, hvis de ville have arbejde, og hvis de ikke kunne det, stod de ikke længere til rådighed og kunne derfor ikke oppebære understøttelse. I dag er der dansk-undervisning i mange kommuner og fagbevægelsen er

også blevet mere opmærksom på dette og har sat undervisning i gang, men det hæver til undtagelserne. Men et af de store problemer for mange af kvindene er, at de ikke kan få lov til at deltage i undervisningen for deres mænd. Og det samme gælder de piger, hvoraf mange er født og opvokset her i landet, men som bliver taget ud af skolen, når de når 14-årsalderen, og som bliver nægtet at få uddannelse af fædre og brødre. Mange indvandrerkvinder er udsat for vold i hjemmet, men de

har kun ringe mulighed for at bryde ud af et ægteskab, og i de tilfælde, hvor det sker, vil de blive nægtet ret til at se deres børn.

Vi accepterer selvfølgelig andre nationaliteters ret til at leve ud fra deres egen kulturelle og religiøse baggrund, deres ret til at bevare deres eget sprog, og også modtage undervisning i dette. Men samtidig støtter vi indvandrerkvindernes ret til økonomisk uafhængighed ved at have arbejde, retten til på lige fod med danske kvinder at deltage i faglige og

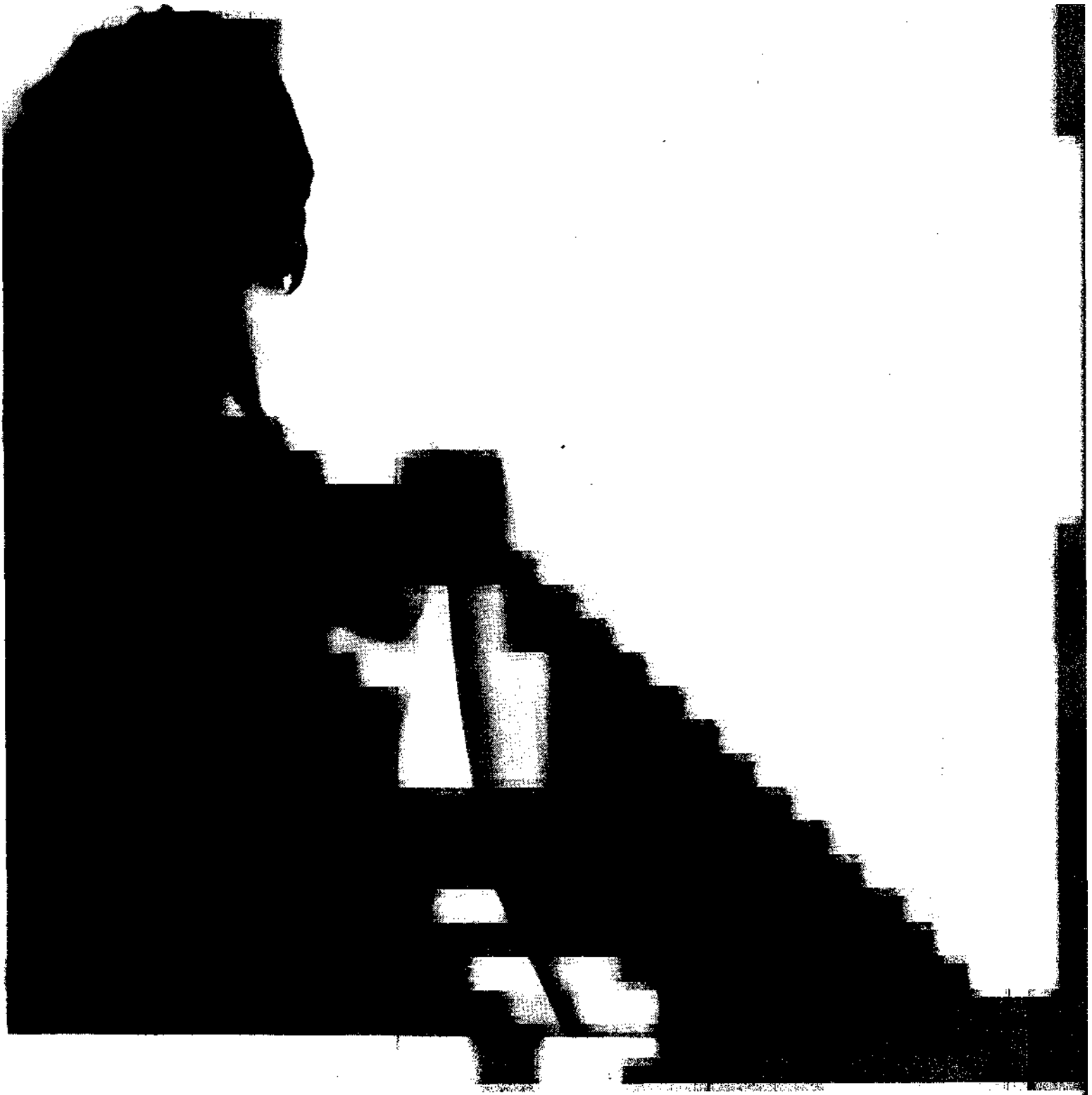
alle andre aktiviteter, som de måtte være interesserede i. Vi kræver, at fagforeningerne sætter aktiviteter i gang, der kan være med til at integrere kvinderne, både dansk-undervisning og også kulturelle arrangementer sammen med danske kolleger. Og vi støtter de unge pigers ret til at få en skoleuddannelse på lige fod med deres danske veninder, og deres ret til selv at bestemme, hvem de skal giftes med.

7. Ideologisk og seksuel undertrykkelse

Vi lever i et af de lande i verden, der har den frieste seksual-moral, der har fri abort, og en holdning til AIDS, som endnu ikke har resulteret i kampagner for at sex kun er noget, man dyrker i et ægteskab. Men det betyder ikke, at borgerskabet ikke hele tiden forsøger at fastholde et billede af, at kvindens plads er i en familie, hvor hun er lykkelig gift og har to børn. Dagligt bombarderes vi med reklamer af de smukke fuldendte kvinder og glade mænd, der er begyndt at hjælpe til i køkkenet. Og for de unge er det de "hårde typer", hvor kvinden ser op til manden, der selvsikkert kan synge med på TV-2's sang. Seksuelt kan vi tillade os alt, men det mest pikante er mænd, der svinger pisker over lankede kvinder.

80'ernes kvinder skal være iført høje hæle, make up og moderigtigt tøj fra vderst tU inderst. Væk er de løst hængende skjorter og arbejdsbukserne, som gjorde op med billedet af kvinden som en udstillingsdukke. Vi er ligeglade med, hvordan kvinder klæder sig. Det, der tæller for os, er, om kvinderne har de samme muligheder som mændene, om alle kvinder kan være økonomisk uafhængige af en mand, om alle kvinder til hver en tid selv bestemmer over deres egen krop. Og her tyder intet på at kvinderne er væsentligt bedre stillet. Kvinder udsættes stadig for vold i hjemmene, men om det er mere end tidligere, er svært at sige, for det positive ved Grevinde Danner og andre centre for voldsramte

kvinder er, at det nu kommer frem i lyset. Ligeledes er tallene på incest-ofre stigende, hvilket viser den krise, som 80'ernes familier befinder sig i.

De lesbiske kvinder er stadig undertrykte. Under det kapitalistiske samfund vil homoseksuelle forhold aldrig blive ligestillet med heteroseksuelle. De kan under visse omstændigheder tåles, men borgerskabet vil altid være parat med nye angreb. For eksempel kan lesbiske par ikke få lov til at få et barn med reagensglas-metoden. Det kræver et rigtigt ægte par, der efter flere års samliv har forsøgt sig med den "rigtige" metode. Ligeledes skal man være gift med en af modsat køn, hvis man ønsker at adoptere et barn.

Med jævne mellemrum oplever vi angreb på abortloven fra borgerlig side, enten med forslag om at kvinder skal betale for abort, eller kampagner om, at nu stiger aborttallene. Vi skal se disse angreb som endnu et forsøg på at fastholde kvinden i en rolle som hushjælp og børnefødselseskasse i familien, også selvom angrebene især fra kristen side går på at man dræber liv. Det er farligt, når kvinden selv kan bestemme, om hun vil have børn, og hvad hun ellers ønsker at bruge sit liv til - det er en trussel mod familien. Men samtidig må vi også sige, at der ikke er tale om fri abort, når unge kvinder ikke får mulighed for at føde sit barn på grund af manglende økonomiske

muligheder, bolig, arbejde og så videre. Retten til at vælge gælder også en ret til at føde sit barn under betryggende forhold.

8. Ny teknologi og reproduktion

Forskningen og udviklingen af nye metoder til, hvordan barnløse kan få børn, hvordan barnets køn kan bestemmes, om fostrene har defekter, genteknologien og såvidere, bliver mere og mere avanceret, men den adskiller sig i sit væsen ikke meget fra den forskning, der tidligere og stadig finder sted omkring præventionsmidlerne. Det er først og fremmest profitmotiverne, der er afgørende for at sende præparater på markedet. Og det er kvinderne, der har været, og stadig er forsøgsobjekter. P-piller og spiraler er blevet sendt på markedet inden man har kendt bivirkningerne. Medicinalindustrien konkurrerer om, hvem der kan komme først, for at sikre markedet og dermed også profitten. Konsekvenserne for kvinderne er blodpropper og sterilitet.

Men hvor det før var et spørgsmål om sex uden reproduktion, er det nu et spørgsmål om reproduktion uden sex. Et ud af hvert tiende par kan i dag ikke få børn. Vi har selvfølgelig ikke noget imod, at der gives muligheder for at disse par kan få børn, selvom befrugtningen sker uden for livmoderen. Men vi er også samtidig opmærksomme på at

det i langt de fleste tilfælde ikke lykkes at gennemføre graviditeten, og at det er forbundet med store risici for kvinderne, ligesom det økonomisk er en meget betydelig affære. Hvilket skal ses i sammenligning med, at der i dag i verden eksisterer tusinder og atter tusinder af børn, der ikke har nogen familie eller vokser op under yderst miserable forhold. Disse børns behov underordnes familiens "behov" for at føde deres egne børn og dermed videreføre "slægten". Det samme gælder udnyttelsen af kvinder som surrogatmødre, som ikke handler om, at kvinder gerne vil hjælpe andre kvinder, men udelukkende er et spørgsmål om, at nogle kvinder er bragt i så dårlig en økonomisk situation, så de ser det som deres sidste udvej for at skaffe sig selv og sin familie penge.

Årsagen til at flere og flere ikke er i stand til selv at føde børn er oftest miljøet, såvel det globale som arbejdsmiljøet. De giftstoffer, vi udsættes for på vores arbejdspladser, medfører aborter, for tidlige fødsler og misdannelser. Men det er ikke kun et spørgsmål om, at kvinder skal fritages for at arbejde med visse stoffer. Mænd udsættes i lige så høj grad, da sædceller dræbes og arveanlæg skades.

I det samfund vi lever i, har vi ingen indflydelse på den udvikling, der finder sted. Vi bliver konfronteret med de nye metoder til at få børn, eller hvordan vi indgår dem, når de er en realitet. Vi kræver medicinalindustrien rationaliseret - men det er ikke nok. Vi ønsker også kontrol med den forskning, der foregår - og vi ønsker ikke mindst en debat, hvor kvinderne aktivt inddrages og får mulighed for at komme med deres positive og negative erfaringer, deres tvivl og deres ønsker. Vi ved, at den teknologiske udvikling inden for dette område heller ikke er til at stoppe, men vi kræver, at den skal være til gavn for kvinderne og den arbejdende klasse i det hele taget, og ikke arbejde sig hen mod de mest dystre udsigter, nemlig millionæren, der har skabt sig en søn, nøjagtig i sit eget spejlbillede.

Kapitel 3

Kvindekamp i 80'erne

Der eksisterer i dag ingen selvstændig kvindebevægelse som den vi så i 70'erne i form af Rødstrømpebevægelser rundt om kring i de store byer og kvindegrupper spredt ud over hele landet. Det betyder dog ikke, at der ikke stadig foregår en radikaliserings af kvinder på de specifikke kvindespørgsmål - og også en radikaliserings på faglige og politiske spørgsmål. Eksempelvis vi ste en Gallup-undersøgelse fra 1986 angående spørgsmålet for/ imod NATO, at cirka 60 procent af de adspurgte kvinder var imod. Andre undersøgelser har vist, at flere kvinder end tidligere stemmer på arbejderpartier, ligesom vi kan se, at mange kvinder aktivt deltager i diverse græsrodsbevægelser. Kvindekamp og -radikaliserings tager blot nogle andre former i dag.

1. Fra Rødstrømpebevægelse til kvindehusforeninger

I begyndelsen af 80'erne erklærede de gamle Rødstrømpebevægelser i de store byer sig for nedlagte. Reelt havde de ikke eksisteret aktivt i flere år, men var udelukkende et kontor med et kartotek over de sidste få kvinder,

som stædigt blev ved med at indbetale deres kontingent. Aktionerne, stormøderne, basisgruppene, 8. marts-arrangementerne hørte fortiden til. Men mange af de aktiviteter, der udsprang af 70'ernes kvindekampe, fortsætter og holder til i kvindehusforeninger rundt om i landet. Kvindehusforeninger, der stadig er istand til at samle mange kvinder om deres aktiviteter, og også mødes nationalt en gang om året.

En af de vigtigste aktiviteter, som de mange kvindehusforeninger har sat igang, er centre, hvor kvinder, der er udsat for vold, kan søge hen. Et af de mest kendte er Grevinde Danner i København, hvor kvinder besatte huset for at føre det videre i den ånd, som den gamle grevinde havde besluttet. I dag fungerer huset ikke kun som et sted, hvor kvinder i kortere og længere perioder kan bo med deres børn, indtil de har fundet et andet sted, men også mange andre aktiviteter hører til her: feministisk selvforsvar, kvindekurser med alt lige fra afspænding og gymnastik til drømmetydning, sprog og fotolære. Der findes et medieværksted, og der foregår mange kulturelle arrangementer i de store sale. Altsammen selvfølgelig kun for kvinder.

Mange andre aktiviteter er gledet over i andre former, såsom kvinde-museer og -gallerier, kvindeforskning på universiteterne, kvindehøjskole og kvindedagskoler. Og 8. marts-arrangementer eksisterer stadig under mange forskellige former rundt om i landet. Ligesom man stadig kan komme på kvindelejr på Femø.

I fagbevægelsen og i det offentlige er kvindekampen blevet institutionaliseret via ligestillingsråd og udvalg, ligestillingskonsulenter tilknyttet arbejdsformidlingerne. Frugten af dette arbejde ses mest i form af rapporter, der beskriver alle elendighederne. Men hvis vi skal møde kvinder, der indenfor de sidste år radikalt selv har forsøgt at gøre noget ved deres egen situation, så skal vi ud på arbejdspladserne.

2. Kvindekamp på arbejdspladserne

Det er ikke så mange år siden, at man kunne møde kvinder på sin arbejdsplads, som ikke var medlem af en fagforening, fordi "at det var deres mand, og så var det ikke nødvendigt"! Og for bare ti år siden var en sygeplejerske ofte en pæn middelklassepige med

ringe tradition for politiske og faglige aktiviteter. I dag tilhører hun en stadig mere bevidst fagforeningsgruppe, som er i hastig politisk udvikling, og som har brugt strejkevåbnet flere gange. I 1986 har der været mange aktiviteter og strejker på mange af landets sygehuse mod nedskæringerne, og ikke mindst de mange sygemeldinger på de store københavnske sygehuse i efteråret 1986 skabte meget røre.

Endnu mere markant er udviklingen indenfor pædagogområdet, hvor der de senere år har været mange kampe mod nedskæringerne. Og ligeledes har vi set meget konservative HK-grupper, som for eksempel personalet i stormagasinerne, gå i strejke, og på mange måder er der også lagt op til forandringer i HK hos en stadig mere bevidst medlemsskare.

På arbejdspladserne i industrien har vi set de ufaglære kvinder som nogle af de mest kampvillige i de konfrontationer, der har været med arbejdsgiverne, og i kam-

pen mod den borgerlige regering. I lønstrejkerne i efteråret var det for eksempel kvinderne på LK i Ballerup, der tog initiativet til at kæmpe for mere i løn, men også tog kampen op mod en fyring, og vandt den. Under påkestrejkerne var det de ufaglære kvinder, der mange steder tog initiativ til blokader ved de fabrikker, hvor der blev arbejdet. Og i den store bryggeristrejke lige efter, var det ligeledes kvinderne, der mest aktivt samlede penge ind, var blokadevagter og så videre. Kvindeligt Arbejderforbund afd. 5 i København, som organiserer kvinder, der arbejder på metal- og elektronikfabrikkerne, var en af de eneste industrifagforeninger, der aktivt forsøgte at mobilisere medlemmene i 35-timers-kampagneugen i december 1986.

Mange steder giver kvindenes aktiviteter på arbejdspladserne udtryk i en mere bevidst holdning til den ledelse, der sidder i fagforening og forbund. Det bedste eksempel på dette er strejken blandt de ufaglære på Danfoss i

1984. Her fik kvinderne ikke opbakning fra den lokale fagforeningsledelse, hvilket betød indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling, hvor den gamle ledelse blev valgt.

3. Kvinder i bevægelserne

Mange kvinder er blevet radikaleret på andre spørgsmål end de specifikke kvindekrav og de faglige dagsaktuelle krav. Mange kvinder stiller i dag spørgsmål til den verden, vi lever i, til den oprustning, der finder sted, til de ødelæggelser af naturen, der foregår, og til spørgsmålet om imperialisternes ret til at undertrykke andre folk.

I 80'erne kan vi tale om en kvinde-freds-bevægelse, som her i Danmark dog ikke havde den store vægt i det samlede fredsarbejde, som det vi stadig ser ved Greenham Common i England. Men kvinderne udgjorde en meget stor og meget aktiv del af fredsarbejdet mod opstillingen af

de 572 missiler i Vesteuropa.

Ligeledes har mange kvinder også deltaget i kampen mod atomkraftværkerne, og de er i dag en aktiv del af de mange miljøorganisationer som NOAH og Greenpeace.

At så mange kvinder er aktive i disse kampe skyldes dels kvindernes berettigede harme over regeringer, der indfører atomvåben og militariserer samfundet, i stedet for at prioritere et liv uden social nød og elendighed. Men derudover er det også væsentligt for mange kvinder, at det er lettere at deltage i et bevægelsesarbejde, hvor de straks kan gøre en aktiv indsats, uden først at skulle have forslag igennem en hierarkisk opbygget fagforening eller parti.

4. Kvinder i arbejderpartier

Udefra er det svært at se, hvilken rolle kvinderne i dag spiller i de andre arbejderpartier. Bortset fra DKP-ml, der med sin Kvinde-

front erklærer sig for den ny kvindebevægelse, er der ingen udadrettede aktiviteter eller initiativer. DKP har i mange år haft Danmarks Demokratiske Kvindeforbund som sit alibi for en kvindepolitik, men dette fører tilsyneladende en henslumrende tilværelse. Socialdemokratiet fører en politik, der gennem ligestillingsråd og udvalg stiller krav til en mere reel ligestilling af kvinder, men en ligestilling, der bliver formel, fordi den ikke bygger på mobiliseringer af kvinder. Et godt eksempel på Socialdemokratiets måde at føre kampagner på er den socialdemokratiske ledelse af Kvindeligt Arbejderforbund. De gennemfører overordnede reklameinitiativer for ligestilling og ligeløn, der koster medlemmer masser af penge, mens de slagter strejker rundt omkring, hvor kvinderne kæmper for mere i løn.

Men både Socialdemokratiet og SF har forstået den radikaliserende ring, der finder sted blandt kvinder, og at det derfor betyder no-

get at have kvindelige kandidater på listerne. I SD har de dog stadig mange problemer med at få partiforeningerne til at indføre en kvotering ved valg af kandidater. I SF har der i nogle år været kønskvotering ved valg af ledelse. I mange år var SF-kvindegrupperne meget aktive internt i partiet omkring dette spørgsmål, og udadtil omkring grupperne for en 6-timers arbejdsdag. Det ser ikke ud til, at disse grupper i dag er aktive eller har nogen videre indflydelse i partiet, men fortidens arbejde har resulteret i, at SF er det parti, der i dag har forholdsvis flest kvinder i folketing og kommunalbestyrelser, hvilket dog ikke skal forveksles med en aktiv kvindepolitik.

VS har et kvindeudvalg, og derudover har de fundet små nicher, hvor de kan fungere, såsom kvinder, der laver kvindelokal-radioer, kvinder i kommunalbestyrelser og så videre. I VS indførte man ligeledes kønskvotering ved valg til ledelsen for nogle år siden.

Kapitel 4

Perspektiverne for kvindekampen

En mobilisering for kvindekravene må bygges op om steder, hvor kvinder i dag er aktive og kæmper, og hvor det er muligt at inddrage andre kvinder. I Socialistisk Arbejderparti arbejder vi først og fremmest i fagbevægelsen. Det er gennem mobiliseringer i fagbevægelsen, at vi kan bruge dennes styrke til at stoppe nedskæringer der rammer kvinder og til at ændre på kvindernes dårlige muligheder for arbejde og uddannelse, som udelukkende skyldes deres køn. Men i arbejdet for dette skal vi også deltage i de organisationer, der findes udenfor fagbevægelsen. Det være sig lokale kvindegrupper, i partier og bevægelser, kvindehusforeninger, krise/voldscentre m.v. I dette arbejde er det vigtigt, at vi kontinuerligt opsamler og diskuterer de erfaringer, vi har med kvindeorganisationen, og ud fra dette præciserer en kvindepolitisk linje. Perspektivet er at få opbygget en kamplinje for kvindekrav i fagforeningerne og med orientering mod hele fagbevægelsen. Vi skal i den forbindelse køre fælles forberedelse til fagforenings-generalforsamlinger, så der fremstår en fælles kamplinje.

Den måde vi arbejder på kan være meget forskellig, afhængig af de konkrete omstændigheder, som partiet befinder sig i, såsom egen styrke, den generelle politiske sammenhæng, vores arbejde indgår i m.v. Derfor er det et

taktisk spørgsmål, hvorvidt vi skal:

- organisere kvindegrupper
- arbejde i de eksisterende kvindeorganisationer
- opbygge brede enhedsaktioner omkring specielle kvindespørgsmål, eksempelvis tage initiativ til kampanjer, som kan samle fagbevægelse, kvindegrupper, partier o.s.v. i aktiviteter mod nedskæringer eller krav
- arbejde i fagforeningsgrupper/andre masseorganisationer
- arbejde på en helt 5. mulighed - eventuelt med en kombination af de ovenstående muligheder.

Målet er størst mulig mobilisering af kvinder og deres allierede til kamp på den mest effektive måde. Der er ingen modsætning mellem at opbygge selvstændige kvindeorganisationer og opbygge masseaktionsbevægelser, hvor både mænd og kvinder kæmper for de samme krav. Det er vores opgave hele tiden at analysere situationen, så vi til enhver tid kan være med til at forhindre yderligere forringelser eller stille krav om forbedringer.

Udover de aktiviteter og kampanjer, vi kan tage gennem vores arbejde i fagbevægelsen, skal vi gøre en status over de kvindecafeer og kvindeseminarer, som har været afholdt i SUF-regi. Disse aktiviteter har både været en profil udadtil for SAP og SUF, og de har været et tilbud til kvinder

om at kunne deltage i rene kvindemøder, hvor der har været mulighed for at diskutere rene kvindepolitiske emner.

En særlig gruppe kvinder, vi skal være opmærksom op, er de unge, som vil være mest motiverede til at gå aktivt med i et stykke arbejde. De skal især knyttes til SUF, som må diskutere sig frem til, hvordan disse kvinder bedst integreres i et mere konstant politisk arbejde.

Og endelig er der kvindernes internationale kampdag 8. marts, som i øjeblikket kører vidt forskellige fra afdeling til afdeling, hvad angår engagement og deltagelse. SAP's profil i forbindelse med 8. marts skal strammes op. Hvis der i de store byer ikke er mulighed for at blive repræsenteret i eksempelvis fagbevægelsens 8. marts, skal vi selv markere dagen med et arrangement. Muligheden for selv at tage initiativet til et enhedsarrangement skal selvfølgelig også overvejes.

1. Arbejdet i fagbevægelsen og på arbejdspladserne

At rejse specielle kvindekrav i fagbevægelsen, er ikke kun en opgave for SAP's medlemmer i Kvindeligt Arbejder-forbund. Disse spørgsmål skal tages op generelt i hele fagbevægelsen. Og ligeledes initiativer og samarbejde mellem private og offentligt ansatte, mellem arbejdspladser og fagforeninger skal tages op i

forbindelse med spørgsmål som nedskæringer i kommunerne, kortere arbejdstid, flexibel arbejdstid, ligeløn, støttee arbejde til kvinder i kamp, og alle former for kvindespecifikke emner.

På metal og elektronik-arbejdspladserne skal vi rejse kravet om en fælles fagforening for alle ansatte. Den splittelse, der i dag er mellem faglærte og ufaglærte, mellem mænd og kvinder, er årsag til en øget lønspredning mellem disse grupper. Arbejdsgiverne udnytter, at der forhandles løn hver for sig, og dem, der får mindst er de ufaglærte kvinder, også selvom det gælder det helt samme arbejde som det, de ufaglærte mænd udfører. Det samme gælder i strejkesituationer, hvor de strejkende får forskellig eller slet ingen støtte fra deres fagforeninger/forbund, som Danfoss-

strejken var et godt eksempel på

Mange medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund går mod en sammenslutning med mændenes fagforeninger, fordi de er bange for, at deres krav ikke vil blive tilgodeset. Denne angst er reel nok, og derfor skal vi ved oprettelse af industriforbund, eller sammenlægninger i det hele taget, rejse kravet om kønskvotering ved valg af bestyrelser og ledelser. Ligesom der kan oprettes kvindeklubber i fagforeningerne og på arbejdspladserne.

At dette kan lade sig gøre, er sammenslutningen mellem mandlige og kvindelige bryggeriarbejdernes fagforeninger i København et godt eksempel på. De har også en målsætning om, at der på arbejdspladserne skal være lige mange mænd og kvinder. Netop ved automatiseringer og indførel-

se af ny teknik, er det ofte mændene, der overtager arbejdsfunktionerne.

I alle nuværende fagforeninger, forbund og klubber rejser vi kravet om at nedsætte kvindeudvalg og indføre kønskvotering, bønepasning ved alle faglige møder og så vidt muligt afholdelse af møder i arbejdstiden.

De fleste kvinder er udsat for sexismen på arbejdspladserne, i form af bemærkninger, udstilling af sit køn på mere eller mindre flatterende billeder, og i de mest grællende tilfælde trusler om fyringer, hvis man ikke indleder et forhold til sin chef. Vi bekæmper kvindeundertrykkelsen i alle dens former og støtter enhver kvinde, der føler sig chikaneret, ved at rejse debatten på selve arbejdspladsen, i fagforeningen, i klub- og faglige blade, og i vores egen presse.

Det er kvinderne, der rammes først af arbejdsløsheden, og også dem, der er længst arbejdsløse, hvilket betyder, at med den nye lov om kun et jobtilbud, ryger de også først ud af "systemet" og over på bistandshjælp. Mange af disse kvinder er ufaglærte, og har ikke mulighed for at tage en kompetencegivende uddannelse inden for de to år, der er sat af til det, efter første jobtilbud. På lige fod med at vi rejser kravet om en kortere arbejdstid med fuld løn og personalekompensation, som reelt kan give flere arbejdspladser, rejser vi også kravet om uddannelse til alle, betalt af arbejdsgiverne, og ikke først når de er blevet arbejdsløse.

2. SAP's kvindepolitiske krav

Vores program for kampen mod kvindeundertrykkelse peger på de spørgsmål, som kvinder kan begynde at kæmpe for, ud fra alle aspekter: lovmæssige, økonomiske, sociale og seksuelle. Det indbefatter både de umiddelbare krav, demokratiske krav og overgangskrav.

For alle kvinders ret til arbejde og økonomisk uafhængighed

- 35 timers arbejdsuge med fuld løn og personalekompensation.
- for en reel ligeløn - mindst 70 kr. i timen.
- fuld dyrtidsdækning - og en øjeblikkelig forhøjelse af dagpengesatserne.
- mod alle begrænsninger i retten til understøttelse.
- væk med bønepasningscirkulæret.
- alt unødvendigt skiftehold forbydes.
- afskaffelse af deltidsarbejdet - og nej til fleksible arbejdstider.

- lige adgang for kvinder til al slags arbejde - for lige mange mænd og kvinder på arbejdspladserne.
- kontrol ved indførelse af ny teknologi.

For lige muligheder for uddannelse uanset alder og køn

- fuld understøttelse til alle arbejdsløse under alle former for uddannelse.
- uddannelse i arbejdstiden betalt af arbejdsgiverne.
- løn på EFG-basisåret.
- løn til alle under uddannelse.
- tilbud om dansk-kurser til alle indvandrerkvinder - arbejdstiden betalt af arbejdsgiverne.
- sikring af praktikpladser til alle.

For kønskvotering ved valg til ledelser i klubber, fagforeninger og forbund

- oprettelse af kvindegrupper på arbejdspladser og i fagforeninger.
- faglige møder i arbejdstiden.
- bønepasning ved faglige møder.

For gode gratis, døgnåbne daginstitutioner til alle børn

- fuld løn under barselsorlov.
- fuld løn under egen og børns sygdom.
- fuld løn til gravide

kvinder, der må stoppe med at arbejde på grund af fare for skader på fostret fra arbejdsmiljøet.

- forbud mod fyring under graviditet, uanset begrundelsen for fyringen.

For gratis mad til børn i daginstitutioner og skoler

- for billige fælles vaskerier til alle.
- oprettelse af billige kommunale cafeteriaer og restauranter i boligområderne.

Mod alle former for vold og sexuel undertrykkelse af kvinder og børn

- øjeblikkelig økonomisk støtte og ny lejlighed til alle kvinder, der på grund af vold forlader sit hjem.
- mod fremstilling af kvinder som sexobjekter, og som dumme, svage og afhængige væsener i medierne.
- mod enhver form for diskriminering af homoseksuelle.
- stop for alle love og regler, der gør ungdommen til forbrydere på grund af et aktivt seksualliv.

Gratis risikofri prævention til alle

- kontrol med forskningen i reproduktion.
- nationaliser medicinalindustrien.

Kapitel 5

Intern organisering af kvindepolitiske opgaver

I de sidste 5-6 år er de kvindepolitiske initiativer og kvindepolitikken i det hele taget så godt som forsvundet ud af SAP's liv. Det skyldes ikke kun en manglende evne og vilje til at sikre disse ting en plads i partiets liv og politiske profil. SAP er et lille parti med mange opgaver, og i og med at vores intervention i den daværende kvindebevægelse ophørte i starten af dette årti, svandt også ansvaret for at sikre, at der til stadighed blev diskuteret kvindepolitik. Formelt har vi vedtaget, at det er hele partiets ansvar at sikre dette, nemlig at det er ledelsesens opgave kontinuerligt at sikre kvindespørgsmåets place ring i det daglige arbejde.

Men i dag kan vi konstatere, at i og med situationen for kvinderne forværes i det hele taget, er vi også blevet dårligere til at imøde gå dette i partiet. Vi er ikke i stand til at flyde rundt som en lille socialistisk ø uafhængig af det kapitalistiske samfund, der omgiver os. Der eksisterer i dag ikke bevægelser eller partier i

samfundet, der kæmper for kvinders krav på samme måde, som de uafhængige kvindebevægelser i 70'erne gjorde. Og dermed er der heller ikke en løbende diskussion af svarene på kvindeundertrykkelsen. Og dette har i høj grad også sat sine spor i SAP. Vi er derfor nødt til internt at ændre vores opfattelse af, hvordan kvindespørgsmålet skal inddrages i partiets øvrige arbejde.

1. Kvindepolitisk udvalg

Vi skal sikre, at SAP fremover får en kvindepolitisk profil ved at gennemføre initiativer og kampagner. Ansvaret for dette påhviler naturligvis hele partiet, men først og fremmest er det ledelse på alle niveauer, der skal sikre dette. Men erfaringerne viser os, at der i det daglige arbejde ikke er megen tid til politikudvikling, og slet ikke på et område, der har "slumret" i mange år. Derfor er

det nødvendigt at nedsætte et nationalt kvindeudvalg, der i samarbejde med øvrige ledelser, HB, FU og afdelingsledelser, er ansvarlig for at lede kvindearbejdet, at komme med forslag til initiativer og kampagner, møder og seminarer, der omhandler alle sider af kvindeundertrykkelsen. Og ligeledes sikrer, i samarbejde med redaktionerne for KLASSEKAMPEN, SOCIALISTISK INFORMATION og SLÅ IGEN, at der løbende er en dækning og en debat af det kvindepolitiske stof.

2. Kvinder i ledelsen

Vi har siden starten af dette årti forsøgt at fastholde en bevidst holdning om at få flere kvinder til at deltage i ledelsesarbejdet i HB og i afdelingsbestyrelserne. Men vi er gang på gang stødt ind i det problem, at enten har kvinderne hurtigt trukket sig fra le-

delsesposter, eller de har vægret sig ved overhovedet at stille op. Antallet af kvinder i partiet har i de sidste mange år ligget konstant på 1/3 af alle medlemmer. Kvindernes repræsentation i ledelserne er mindre. I den nuværende hovedbestyrelse er der 24 procent kvinder.

Nå kvinder vægter sig fra disse poster, skyldes det ikke, at de er dårligere skolet, mindre egne de, eller ikke har så mange erfaringer som mandlige kammerater, men igen viser det os, at vi er et produkt af det samfund, der omgiver os. Og her bliver kvinder opdraget til ikke at stole på sig selv, til at tro at deres erfaringer er mindre værd end mændenes, til at være tilbageholdende og søde, ikke altid at kæfte op for at fortælle sin mening. Ligeledes bliver kvinder opdraget til at tage sig af de "nære" ting, det daglige arbejde. Vi har mange kvindelige medlemmer, der i dag har poster i fagbevægelsen, og som til daglig på deres arbejde er de ubestridte ledere for deres arbejdskammerater. Men de overordnede politiske diskussioner, og udviklingen af en politisk linje bliver overladt til mændene. Vi kan ikke bare lukke øjnene for dette og sige, at vi kun vælger ledelse ud fra hvem, der ytrer sig mest muligt, og ud fra politiske og geografiske kriterier. Vi kender kvindernes rolle i den revolutionære bevægelse og i de kampe, der foregår omkring os, og vi ønsker også at vores ledelse skal bestå af kvinder. Men da vi er klar over de problemer, der er ved dels at få kvinder til at opstille til ledelsen og dels at fungere som kvinder i ledelsen, vil vi indføre kønskvotering. Vi ønsker en arbejdsstil i HB, der ikke forhindrer kvinders deltagelse i ledelsesarbejder, og for at sikre dette giver vi et stort antal kvinder mulighed for kollektivt at fungere sammen i hovedbestyrelsen.

Nå vi siger, at vi ønsker at vælge de reelle ledere til SAP, så tænker vi alle på mænd, de mænd som i dag fører de politiske diskussioner i vores interne bulletiner. Alle disse mænd har

måttet lade andre opgaver ligge for at kunne gøre dette, hvilket vi ikke har noget imod. Vi ønsker politisk afklaring for partiet, men hvornår opfordrer vi kvinderne til at gøre det samme, og erkender at det vil gå ud over de praktiske opgaver, de har påtaget sig! At indføre kønskvotering til valg af ledelser, er altså også en bevidst holdning om, at kvinder bliver prioriteret til dette arbejde, at de sættes til at udarbejde resolutioner, og dermed også får den "teoretiske" accept til at være de reelle politiske ledere.

Vi giver også afdelingene mulighed for at indføre kønskvotering ved valg til afdelingsbestyrelserne.

3. Kvindegrupper

Som sagt tidligere kan vi ikke fungere som en socialistisk ømidt i et kapitalistisk samfund. Den tone vi bruger, den interne arbejdsstil og atmosfære er meget præget af det konkurrencejagende samfund som omgiver os, og som i sit væsen er kvindeundertrykkende. Kvinder, der bliver tiltrukket af vores parti, er netop kvinder, der er ved at skabe sig en bevidsthed om dette. Og det er ikke nok, at vi kan give dem en teoretisk skoleing i kvindeundertrykkelsens karakter. Vi er også det sted, hvor kvinder ikke skal føde sig udsat for mandschauvinistiske bemærkninger, hvor de skal turde tage ordet og ikke føde, at andre er "klogere" og så videre. Der er mange aspekter af dette, og for at få dem alle frem på bordet, skal vi opfordre kvinderne i partiet til at sætte sig sammen i grupper og diskutere dette. Disse grupper kan også bruges til at afdekke skolingsbehov og integrere sympatisører. Vi pålægger ikke kvinderne dette, men det er et tilbud, som afdelingsledelserne har ansvaret for at organisere.

Ligeledes skal vi åbne op for, at skolingskurser, kongresdiskussioner, diskussioner af valgplatforme og så videre kan køres som rene kvindekurser. I øjeblikket mødes kvinderne kun alene, når der skal afholdes kvindepolitiske seminarer, som jo egnetlig i end-

nu højere grad skulle udbredes til alle partiets medlemmer.

Endelig skal vi begynde at indføre en mere bevidst holdning til at inddrage kvinder i politikudviklingen. For det meste skal tingene gå stærkt, og dem der er vant til det får så igen opgaverne. Vi må arbejde os væk fra denne måde at fungere på i langt de fleste tilfælde kan tingene godt organiseres lang tid i forvejen, hvad enten det er skriftlige oplæg eller en indledning på et møde. Det er en god skoling at få den slags opgaver, og det vil være en god ide altid at spørge kvinder først, om de vil påtage sig opgaverne, i det omfang de så selv siger fra, kan det overlades til de mandlige kammerater.

4. Børnepasning og større kollektivitet

Partiet kan ikke løse børnefamiliernes problemer med hensyn til mindre tid til politisk arbejde, børnepasningsproblemer og så videre. På den anden side mener vi heller ikke, at dette kun er børnefamiliernes opgave at diskutere/løse i partiet. Vi opstiller nogle regler, der gælder for alle medlemmer med børn, så den enlige mor, der lige er blevet medlem, parret der begge har ledelsesposter, moderen til det barn, hvis far sidder i ledelsen, har lige store muligheder for at fungere med i partiets arbejde. Vi går ikke ind for individuelle lønninger, da det så igen er de stærke, der er i stand til at fremlægge problemerne for sig selv.

Ved kongresser, ved alle seminarer, generalforsamlinger og så videre, der er placeret i weekend'er og på helligdage, skal der arrangeres børnepasning, som er gratis for forældrene. I afdelingerne er bestyrelserne ansvarlige for at diskutere/finde ud af, hvordan møderne mest hensigtsmæssigt kan lægges, hvad angår tidspunkter og mødesteder. Eventuelle ordninger med at betale for børnepasningen aftales også i afdelingen. På alle ledelsesmøder skal der være tilbud om børnepasning.

SOCIALISME OG KVINDERNES FRIGØRELSE

— En grundlæggende marxistisk analyse af kvindeundertrykkelsens karakter og kampen mod denne undertrykkelse i de kapitalistiske lande, de koloniale lande og overgangssamfundene. Bogen er på 64 sider og kan bestilles hos Socialistisk Arbejderforlag, tlf. 01 39 79 48. Pris 15 kroner.

Her finder du Socialistisk Arbejderparti

Landskontoret

Nørre Alle 11A
2200 København N
(01) 39 79 48

Albertslund

c/o Ebbe R. Jørgensen
Galgebakken Mark
6 - 3A
2620 Albertslund
(02) 62 11 05

Gladsaxe

c/o Else Jakobsen
Tinghøjvej 22, 1th.
2860 Søborg
(01) 69 66 02

Helsingør

c/o Jørgen Bodilsen
Snerlevej 34, 1tv.
3000 Helsingør
(02) 21 97 91

København

Nørre Alle 11A
2200 København N
(01) 39 21 89

Næstved

c/o Ole Vinther
Ringstedgade 80
4700 Næstved
(03) 73 80 71

Odense

c/o Jan Helbak
Åsumvej 370, 3tv.
5240 Odense NØ
(09) 10 19 80

Roskilde

c/o Jesper Nielsen
Skovbovængets Alle 18
4000 Roskilde
(02) 36 56 20

Aalborg

c/o Gitte Hesselmann
Ny Kærvej 23
9000 Aalborg
(08) 12 29 90

Århus

Gl. Munkegade 7
8000 Århus C
(06) 13 71 82

Sønderborg

c/o Jan Christensen
Sundsmarksvej 61
6400 Sønderborg

Jeg ønsker

Tegn abonnement

/ / Yderligere oplysninger om SAP

/ / Medlemskab af SAP

(navn)

(gade)

(by)

(evt. tlf.)

Send kuponen til SAP,
Nørre Alle 11A, 2200
København N, eller tag
kontakt til nærmeste
afdeling.

Jeg ønsker et

ABONNEMENT

25 numre (1/2) år 100,- kr. 0
50 numre (1 år) 150,- kr. 0
Stortabonnement/
institutionsabonnementer 250,- kr. 0

Pengene er indsat på giro nr. 6 28 38 45 0
Send opkrævning 0

Navn:

Adresse:

Postnummer:

Postbesørges
ufrankeret
Klassekampen
betaler
porto

571

klasse- kampen

Nørre Alle 11 A
2200 København N